

GÖRÜŞ / VIEW

Türkiye’de Eko Belediyecilik Modelinin Uygulanabilmesi Üzerine Yaklaşım

Seda H. Bostancı

Okan Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, Yerel Yönetimler Programı, İstanbul

İskandinav ülkelerinde 1980’li yıllarda ilk uygulanmaya başlanan eko-belediyecilik yaklaşımı Avrupa’da ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yaygınlık kazanmıştır. Eko belediyecilik sürdürülebilir topluluklar yaratmak için sistematik yaklaşım içermektedir. Bu sistematik yaklaşımlar arasında belirli politikalar ve uygulamalar 1989’da İsveç’te kurulan kar amacı gütmeyen kurum olan The Natural Step tarafından belirlenmiştir. “Bu kurumun belirlediği başlıca konular, fosil yakıtlar ve yer altı metallerine bağımlılığın azaltılması, sentetik kimyasallar ve diğer doğal olmayan maddelere bağımlılığın azaltılması, doğaya tehdit oluşturan unsurları azaltma ve önleme, insan gereksinimlerinin adaletli ve etkin karşılanması olarak belirlenmiştir” (Sustainable Lawrence, 2006). “1980 yılında ilk eko-belediyecilik, Finlandiya belediyeleri arasında yer alan Suomussalmi’de, uygulamıştır” (Langlais, 2009). “Onaltı öncü eko belediyeden biri olan İsveç’in Lakeview belediyesi, Suomussalmi’den etkilenerek, temel yaklaşımını düşük yoğunluklu alanlarda ekolojiyi yerel toplulukların gelişiminde temel dayanak olarak ele almıştır” (Malmberg, 2007).

Eko belediyecilik, ilkelerini Yerel Gündem 21 yaklaşımı ile ilişkili olarak geliştirmektedir. Bu ilkeler, katılımcılık, yeşil bina standartları, sürdürülebilir planlama, sürdürülebilir ulaşım, iklim değişikliği ile mücadele, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, atık yönetimi ve geri dönüşüm gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. Türkiye’de belediyelerin çevre ile ilgili çalışmalarında bu konulara yer verdiği bilinmektedir. Bu süreçlerde Türkiye’de bütünleşik ve kapsamlı eko belediyecilik anlayışının yaygınlaştırılabilmesi için belediye yöneticileri, uygulama ve karar almada, katılımcı stratejiler geliştirmelidir. İskandinav ülkelerinde ortaya çıkan bir modelin ülkemiz belediyelerine adapte edilmesinde karşılaşılan öncelikli farklılık nüfus ve kentsel yoğunlaşma üzerinedir. Özellikle İstanbul ve diğer büyükşehirlerde belediyecilik anlayışı, nüfus yoğunluğu, deprem riski ve

arz talep dengelerine bağlı olarak, kentsel dönüşüm üzerine şekillenmektedir. Türkiye’de eko belediyecilik modeli, öncelikle nüfus yoğunluğu az olan, yenilenebilir enerji kaynakları yönünden potansiyeli bilinen ve halk katılımının sağlanabileceği küçük ölçekli ilçelerde uygulanmaya başlanabilir. Ülkemizde son yıllarda yaşanan sel felaketleri ve kuraklık tehdidi, küresel iklim değişikliklerine karşı mücadelede belirli bir kamuoyu oluşturmaya başlamıştır. Eko belediyeciliğin geliştirilmesi adına bu ilgi potansiyel yaratmaktadır.

Ülkemizde Eko belediyecilik modelini uygulayabilmek ve konuya dikkat çekebilme için Yerel Gündem 21 iyi bir başlangıç noktasıdır. Yerel Gündem 21’e bağlı olarak oluşturulmuş kent konseylerinin çalışma grupları arasında genellikle çevre ile ilgili olanları vardır. Fakat kent konseylerinin faaliyetleri detaylı olarak incelediğinde, çevre alanını da kapsayan çoğu proje önerisinin uygulamaya geçirilememiş olması, bu alanda eleştiri konusudur.

Türkiye genelinde, büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin çevre müdürlüklerinde, çevre temizliği, evsel atıkların geri-dönüşümü, atık bertaraf yöntemlerinde çevreci yaklaşımlar konusunda fark edilir gelişmelerin yaşandığı görülmektedir.

Yeşil bina sertifikasyonu, ülkemizde özellikle yeni ve özel binaların sahiplerinin ve proje yürütücülerinin talepleri doğrultusunda alınmaya başlanarak, tasarımda rekabet unsuru haline gelmiştir. Belediyelerin web siteleri incelendiğinde Küçükçekmece, Ataşehir, Sarıyer Belediyelerinin hizmet binalarının, yeşil bina sertifikası aldıkları ve bu konuda faaliyet içinde oldukları görülmektedir (Küçükçekmece Belediyesi, 2014; Ataşehir Belediyesi, 2013; Sarıyer Belediyesi, 2014).

Sürdürülebilir ulaşım özellikle, Sağlıklı Kentler Birliği üyesi

olan İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri gibi belediyelerde kapsamlı olarak kurgulanmaya başlanmıştır. Bisiklet ve yaya yollarının artırılması ve bu çevreci ulaşım şekillerini yaşam tarzı haline getirmek için belediye etkinlikleri düzenlenmesi, sürdürülebilir topluluklar yaratılması adına girişimler yaygınlaşmaya başlamıştır.

Eko belediyecilik yaklaşımı ile kentsel dönüşüm sürecine bakıldığında, ekolojik değerleri gözetmeyen yer seçimi kararları ile tasarlanmış bina yeşil sertifika olsa bile, böyle bir proje sürdürülebilirlik ilkelerine uygun değildir. Yeşil dönüşüm, bu alanda yeni söylem olarak gündemdedir. Belediyelerin kent planlama ve kentsel dönüşüm alanlarında, sürdürülebilir gelişme ilkelere uygun, yeşil dönüşüm sürecini ele alan planlama projeleri oldukça azdır. Özellikle, büyükşehirlerde gerçekleşen büyük ölçekli projeler çevresel değerleri tehdit edici nitelikler taşımaktadır.

İklim değişimleri ile mücadele alanında, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Türkiye’deki ilk Bölgesel İklim Eylem Planını hazırlamak üzere çalışmalara başlamıştır. “Eylem planında dikkat çekici konular arasında, eko-bölge oluşturulması, yerel sakinler için ‘Enerji Bilgi Noktası’ ve kurumlar için ‘Yerel Enerji Ajansı’ oluşturulması, mevcut ulaşım altyapısını kullanarak toplu taşımanın geliştirilmesi ve gelişmiş yeşil teknolojilere geçiş, enerji verimli araçlar kullanılması için teşvik ve destek, kanalizasyon suyu arıtma tesisleri ve çamur arıtma projeleri için enerji verimliliğinin artırılması, yer almaktadır” (Müftüoğlu Güleç, 2014).

Yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin projeler geliştirmeyi gündemlerine alan belediyelerin projeleri genellikle, uluslararası kuruluşların fon destekleri ve özel sektör işbirlikleri ile gerçekleştirilmektedir. Bursa Gürsu Belediyesi’nin güneş enerjisi projesi, Kırşehir Belediyesi’nin rüzgâr türbinleri projesi bu alandaki örneklerdendir.

Avrupa’daki uygulamalarla bağlantılı olarak, Türkiye belediyelerinde, eko-kent, sağlık kenti, sakin şehir gibi sürdürülebilir kentsel yaşam modelleri geliştirilmeye başlanmıştır. Bursa Nilüfer Belediyesi Sağlık Kenti, Gaziantep Ekolojik Kent Projesi,

Sakin Şehir Seferihisar bu alanın örnekleri arasındadır. Sonuç olarak, Türkiye’de eko-belediyecilik modelinin geliştirilmesi için belediyelerin sürdürülebilirlik ve çevre alanlarındaki öne çıkan çalışmalarından sentez oluşturulmalı; yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi için bölgesel haritalamalar yapılmalı; bu modeli yaratmış olan İskandinav ülkeleri ile ülkemiz belediyeleri arasında kardeş şehir ilişkileri ve ortak projeler geliştirilmelidir. Konulara ilişkin çalışmaların vatandaşlar tarafından benimsenmesini ve sahiplenilmesini sağlamak için katılımcılığı destekleyen sosyal projeler üretilmelidir. Eko-belediyecilik alanında geliştirilecek model önerisinde, yerel niteliklerin öne çıkarılması ve özgün yaklaşımlar uygulanabilirliği kolaylaştıracaktır. Ülkemizde belediyelerin çevre alanında atılım yapabilmeleri için, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, meslek odalarının bu alanda belediyeleri etkilemeleri ve teşvik etmeleri önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

1. Ataşehir Belediyesi, (erişim. 2014, 20 Temmuz). Ataşehir belediyesi akıllı – yeşil belediye hizmet binası. www.yeni.atasehir.bel.tr/Files/file/brosur/akilliyesilbina.pdf.
2. Küçükçekmece Belediyesi, (erişim. 2014, 16 Temmuz). Doğa dostu belediye binası. www.kucukcekmece.bel.tr/projelerimiz/detay.aspx.
3. Langlais, R. (2009). A Climate Of Planning: Swedish Municipal Responses To Climate Change. Davoudi, S., Crawford, J. And Mehmood, A. (Ed.), Planning for Climate Change: Strategies for Mitigation and Adaptation for Spatial Planners içinde (s. 262-271). UK: Earthscan.
4. Malmbrog, F. (2007). Stimulating Learning and Innovation in Networks for Regional Sustainable Development: The Role of Local Authorities. Journal of Cleaner Production, 15(17), 1730-1741.
5. Müftüoğlu Güleç, S. (2014). Editör: Gaziantep Ekolojik Kent (Seda Müftüoğlu Güleç ile söyleşi). Yapı Dergisi. Yapıda Ekoloji 2014 Ek Sayısı.
6. Sarıyer Belediyesi, (erişim. 18 Haziran 2014), Sarıyer belediyesi hizmet binası ve kültür merkezi. www.sariyer.bel.tr/Mudurluk/5/Proje/2623/sariyer-belediyesi-hizmetbinasi-ve-kultur-merkezi.aspx
7. Sustainable Lawrence, 2006. Editorial: “The Eco-Municipality Model For Sustainable Community Change: A Systems Approach To Creating Sustainable Communities.” [Editorial*]. (2006). www.sustainablelawrence.org/ecomunimodel.pdf.